

DEN DANSKE BOGAFDELING PAA CHICAGOUDSTILLINGEN

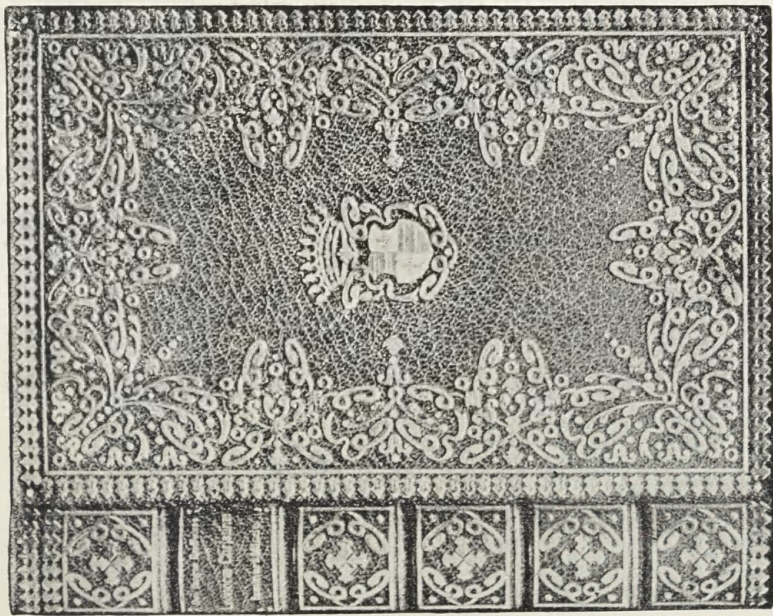
DEN Bogafdeling, der fandtes paa Danmarks Udstilling i *Chicago*, blev — efter Opfordring — ordnet af Forening for Boghaandværk. Der blev lagt Vind paa at samle et snævert Udvalg af det bedste Arbejde, som vi have frembragt, og Planen vandt Tilslutning fra alle de Fagfolk og videnskabelige Selskabers Side, til hvilke vi rettede Anmodning om Deltagelse.

Ved et lille Tilskud fra den danske Udstillingskomite og med velvillig kunstnerisk Hjælp af d'Hrr. TH. BINDESBØLL og HANS TEGNER begyndte vi endvidere paa Udarbejdelsen af nogle gennemførte og selvstændige Bogbind i fuldt Skind. Det var Meningen at fremstille fem eller seks ny Bogbind, men vi endte med at faa sytten Bogbind færdige, alle efter særlige Tegninger og udførte med ny, for hver Bog skaarne, Stempler. Nogle af disse Bøger bleve dog lavede for privat Regning. Trods fri kunstnerisk Hjælp og billig Beregning af Arbejdet fra de fire Bogbindernes Side, der udførte Bindene, kom vi naturligvis i et betydeligt Underskud, der dog nu er dækket ved det Salg af Bind (for c. 2,400 Kr.), der, henimod Chicagoudstillingens Lukning, skete til Kunstmuseet i Byen *St. Louis*. De medvirkende Bogbindere ere alle repræsenterede, hver med et af deres Arbejder, i de fire Gengivelser af vore Bind, vi her vedføje.

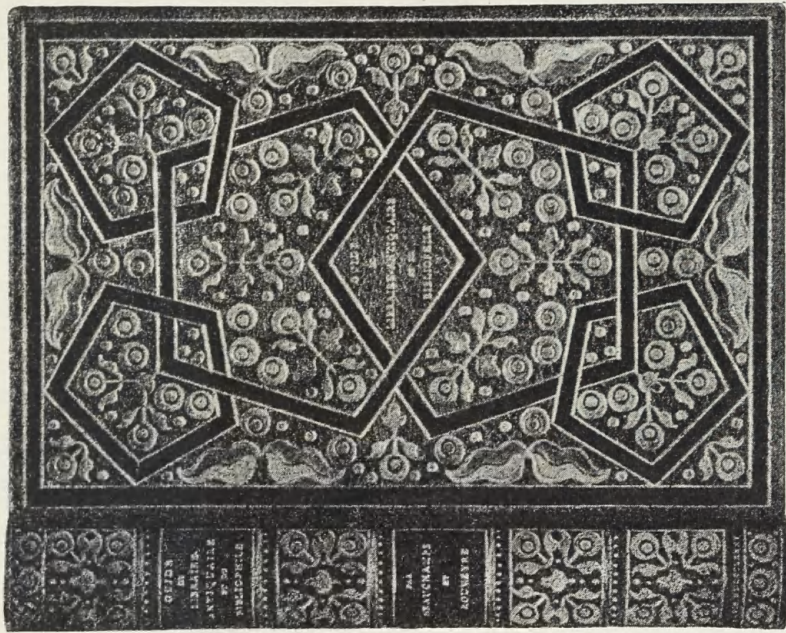
Fra Stuttgarts Geverbemuseum er der kommen Forespørgsel til os om at sende Museet et Udvalg af disse Bogbinderarbejder, da man ønskede at købe et Par af Bindene til Museets Samling.

Sammenholder man dette Resultat med den rosende — til Tider alt for rosende — Omtale, den danske Bogafdeling har faaet, særlig i den amerikanske og tyske Fagpresse, have vi al Grund til at være tilfredse med vort Arbejde. — Den danske Udstillingskatalog, der var omhyggeligt ordnet og trykt paa ordentligt Papir, samt dekoreret meget virkningsfuldt og karakteristisk af Hans Tegner, bidrog væsentligt til det gode Omdømme, vi fik. Den er overalt bleven særdeles hædrende omtalt. De Penge, den har kostet, og den Flid, der er anvendt paa dens Fremstilling, maa siges at være vel anbragte.

Hvad der i Bogtrykafdelingen især interesserede, var atter Arbejder fra de senere Aar, hvilke fremtraadte med selvstændig Dekoration, deriblandt ogsaa de smaa Arbejder (Akcidenser), hvortil de samme, ovenfor nævnte Kunstnere havde tegnet. Et vist fornemt Sving fik vor lille Afdeling end-

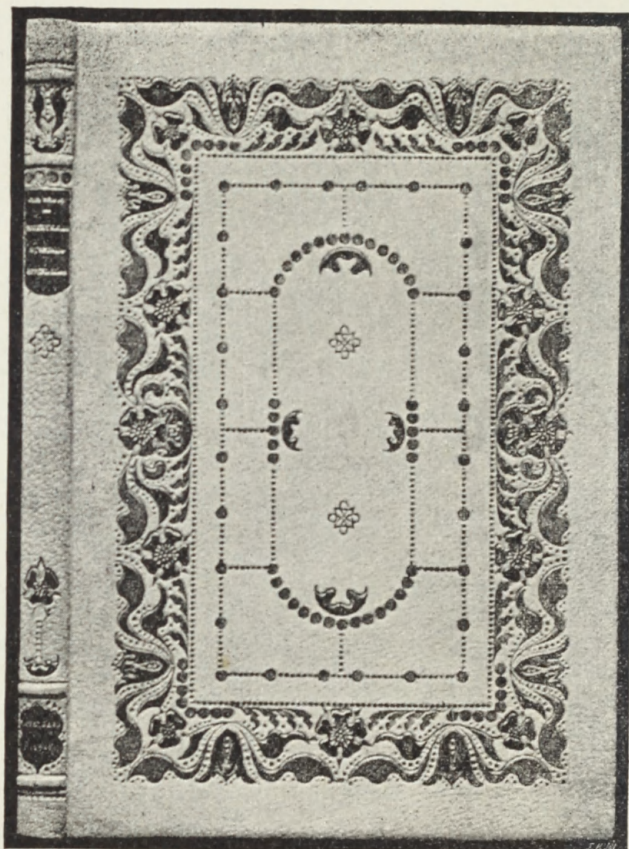
Bind udført af J. L. FLYGE.

Bind udført af A. M. PEDERSEN.

Begge efter Tegning af HANS TEGNER.

videre ved de forholdsvis mange større Værker, arkæologiske, zoologiske og botaniske etc., der vare fremlagte, og som støttede vor Udstilling af ellers ret knapt udstyrede Bøger. Paa de to Hovedvægge var, i ens store Kartoner, ophængt Prøver af dansk Illustrationskunst, samt en Repræsentation af videnskabelige Afbildninger i Kobbertryk, Litografi og moderne fotografiske Tryk. Der var sørget for kun at udstille dansk Arbejde paa

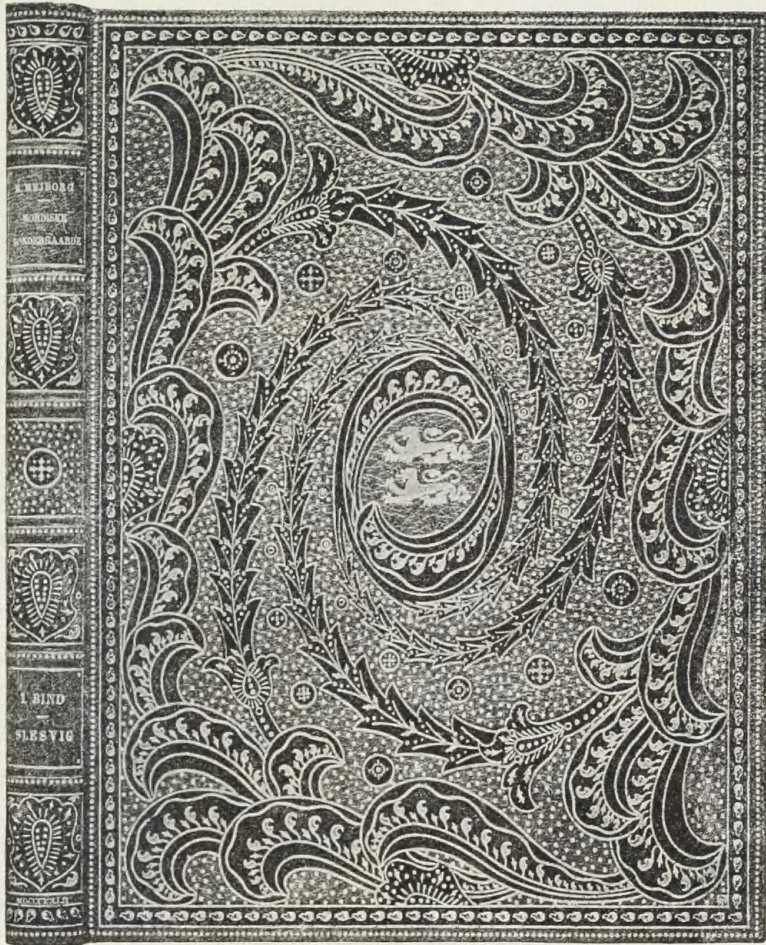

Bind efter Tegning af TH. BINDESBØLL udført af IMM. PETERSEN.

disse Vægge. De Trykkerier, der udstillede Aftryk af udenlandske Ætsninger, bleve som Følge af denne rimelige Ordning anbragte paa de smaa Endevægge, der afsluttede vor Plads. I Hjørnet mellem de to Hovedvægge fandtes en større Montre, hvor Forening for Boghaandværks Samling af Bind var opstillet. I lave Montre langs Væggene laa Bogtrykarbejdet, medens en fritstaaende mindre Montre indeholdt Bogbinderudstillinger fra d'Hrr. Flyge og Imm. Petersen.

Hele Opstillingen virkede godt og dekorerede udmærket i Rummet, navnlig tog Hjørnemontren sig helt stateligt ud med de rigt forgyldte

Bind, ligesom de to Væggeflader med de mange Billeder i hvide Kartoner gjorde god Virkning. For en anden Gangs Skyld vil forhaabentlig ærede Udstillingskomiteer have faaet Øjet op for, hvilket godt Dekorationsmiddel en saadan Bogafdeling kan være, saa Pladsen, der gives den, bliver af noget større Værd end den, vi havde i Chicago.

Bind efter Tegning af HANS TEGNER udført af ANKER KYSTER.

Paa andet Sted er det sagt, at Hovedæren for den Opmærksomhed, vore ny Bind have vakt, tilkommer Kunstnerne. Det lader sig nemlig ikke nægte, at der var bedre Bogbinderarbejde paa Chicagoudstillingen end vort. Der var imidlertid ikke meget. Frankrig havde kun en af sine gode Bogbindere, LÉON GRUEL, fremme, England kun ZÆHNSDORF, men begge er os sikkert betydeligt overlegne baade i Behandling af Maroquinet og i Forgyldningen. Tyskerne kunne vi bedre maale os med. De arbejder videre paa en ret flad Udtværing af deres Renaissance. Forresten havde Tyskland kun meget lidt

gennemført Arbejde, men derimod en Mængde Fabrikationsbind. Amerikanerne dyrke væsentligst Boghandlerbind, men begynde dog at interessere sig for gode haandgjorte Bind. De to dygtige svenske Bogbindere, som vi kende godt her, F. BECK & SØN og GUSTAV HEDBERG, udstillede meget smukke Arbejder. Den sidstnævnte et Par fortrinlige større Bind i rig fransk Renaissance, der havde fortjent en fremtrædende Plads paa enhver Udstilling, men som i det svenske Hus paa Chicagoudstillingen vare saa godt gemte, at der hørte Held til at finde dem.

Bedømmelsen af den danske Bogafdeling blev foretagen af en tysk Bogtrykker G. BÜXENSTEIN fra Berlin, GEORGE SCAMONI, Chef for den heliografiske Afdeling i det kejserlige Statstrykkeri i St. Petersborg, samt af en Amerikaner CAMERON, hvis Livsstilling er os ubekendt. Dommen faldt, som man véd, særdeles smigrende ud for os. For en Ordens Skyld aftrykke vi her Listen over Medaljerne i Bogafdelingen:

AXEL E. AAMODTS Etablissement, Bogtrykker FR. BAGGE, F. E. BORDINGS Bogtrykkeri, CENTRALTRYKKERIET, Bogtrykker C. GRÆBE, CHR. MILOS Etablissement (Odense), NIELSEN & LYDICHES Bogtrykkeri, P. PETERSENS Bogtrykkeri, N. C. ROMS Etablissement, H. H. THIELES Bogtrykkeri, Bogtrykker MARTIUS TRUELSEN, Oberstløjtnant A. STAGGEMEIER, Litograf CHR. J. CATO, Litograf CARL CORDTS, det HOFFENBERGSKE Etablissement, Litograf A. KITTENDORFF, PACTH & CRONES Illustrations-Etablissement, Forlagsbogh. ERNST BOJESEN, Universitetsbogbinder D. L. CLÉMENTS Efterfl. (Imm. Petersen), Bogbinder J. L. FLYGE, FORENING FOR BOGHAANDVÆRK.

Udenfor Censur var F. HENDRIKSEN, der fungerede som Jurymand, Prof. L. FRØLICH, Prof. MAGNUS PETERSEN, samtlige videnskabelige Selskaber og andre Udstillere af videnskabelige Værker, Generalstaben og alle de i den kollektive Bogafdeling deltagende danske Forlæggere.

Part i det Forening for Boghaandværk tildelte særlig rosende Diplom have foruden de to Bogbindere, der fik Medalje for deres selvstændige Udstillinger, d'Hrr. Bogbindere ANKER KYSTER, A. M. PEDERSEN (Wichmanns Efterfl.) og THORVALD PETERSEN.

Foruden det ovenfor omtalte Salg af kostbart Bogbinderarbejde, blev der i Chicago solgt en Del Bøger, udstillede af danske Forlæggere. Dette er saa meget mere glædeligt, som det — saa vidt vides — er første Gang, der er solgt dansk Bogarbejde ved en stor international Udstilling.

MINDRE MEDDELELSER

Ved Budgetbehandlingen i Københavns Borgerrepræsentation udtalte GUSTAV PHILIPSEN, efter at have anbefalet en videre Udvikling af Folkebibliothekerne: . . . Denne Bemærkning fører mig til ogsaa at berøre *Fagskolespørgsmaalet*, hvorom der dog en Gang burde tales i denne Forsamling. De Beløb, der af det offentlige stilles til Raadighed for Fagskolerne, ere saa smaa, at Staten kan forsvare at overtage dem, og hele Sagen er desuden endnu i den Grad paa et Forsøgsstadium, at det offentlige har haft Grund til at stille sig forsigtig dertil; men skal der stiftes Nytte derved, navnlig for ubemidlede Lærlinge og unge Svende, er det nødvendigt, at det offentlige tager bedre fat, og man kunde da ikke lade Staten være alene derom. Naar Spørgsmaalet blev praktisk, vilde Københavns Kommune ikke kunne nægte at give sit Bidrag.

Borgermester HANSEN sagde i sit Svar angaaende Bibliothekerne: . . . Alt saadant kunde kun gennemføres ved store Dotationer; men Ulykken var, at man her hjemme vil, at alle Foranstaltninger af almen Interesse alene skulde bæres af det offentlige. Den samme Bemærkning fandt Anvendelse paa Fagskolespørgsmaalet. Man kunde kun glæde sig over den smukke Maade, hvorpaa der arbejdedes i Fagskolerne, særlig i Fagskolen for Boghaandværk, men derfra var der et Spring til at lade Kommunen tage sig af Sagen. Haandværkerstanden var den, der i første Linie skulde bære denne Undervisning, thi Fagskoler vare kun blevne nødvendige, fordi Fagundervisningen paa Værkstederne er gaaet tilbage.

St. Bride technical Institute. I London indsatte Prinsen af Wales d. 20 Novbr. en Mindetavle i ovennævnte Skolebygning. Skolen skal omfatte teoretisk og praktisk Undervisning i de grafiske Fag, særlig Bogtryk og Litografi. Det er — som altid — lidt vanskeligt at finde Rede i, hvorledes en saadan engelsk Organisation kaldes til Live. Efter Beretningen i *Printers Register* om den festlige Indvielse, synes det at være St. Brides Sogn, der af sine egne Midler opretter Institutet, og man følger derved en i 1888 af Londons City's Kirkekorporation vedtagen Plan. Det var ogsaa St. Brides Sognepræst, der holdt Hovedtalen ved denne Lejlighed. Han pegede paa, at dette Sogn var Hovedkvarteret for Londons Trykkerier, og det var derfor rimeligt, at man oprettede en Skole for disse Fag, saa meget mere som udenlandsk Konkurrence var trængt stærkt ind paa det engelske Boghaandværk, der maaske ikke paa alle Omraader havde den samme Udvikling som i enkelte andre Lande. Prinsen af Wales udtalte sin Glæde over de fornuftige Bestræbelser, der havde ført til Skolens Oprettelse, og fremhævede den gode Tanke, at man ved Siden af faglig Undervisning forsynede Institutet med Gymnastiksal og Svømmebad. Efter at endnu Lord Mayoren havde talt, takkede C. J. DRUMMOND, den tidligere Formand for Typografernes Organisation i London, Prinsen for hans Deltagelse. Han mente at være den i Forsamlingen, der med størst Autoritet kunde sige, hvor haardt der tiltrængtes en Højskole for Londons Trykkerilærlinge. — St. Brides Sogn omfatter det Mylder af Smaagader omkring Fleet Street, hvor næsten hverandet Hus er optaget af Trykkerier.

Til Skolen er erhvervet den bekendte afdøde Bogtrykker WILLIAM BLADES store Bibliotek, og ved Dotation af PAISMORE EDWARDS er der sørget for dette Biblioteks Vedligeholdelse og Forøgelse. Skolen agter at begynde Virksomheden i Løbet af 1894.

JOHN BASKERVILLE, den navnkundige engelske Bogtrykker og Skriftstøber, der arbejdede i Birmingham (f. 1706, d. 1775), har ikke fundet Fred i sin Grav. Manden, der var en ivrig Ateist og Voltairianer, indrettede sig en Gravhvelving paa sin egen Grund og anordnede i sit Testamente, hvorledes han der ønskede at begraves uden Kirkens Bistand. Paa en Urne

over Graven lod han sætte følgende Indskrift: »Fremmede! Under denne Kube, i uindviet Jord, bestemte en Ven af Menneskets Frihed sit Legeme nedlagt. Maatte Eksemplet bidrage til at befri din Aand fra Overtroens daarlige Frygt og Præsternes skadelige Indflydelse.« (The wicked arts of Priesthood.)

I 1825 blev der ført et Kanalanlæg igennem Gravstedet, Kisten optaget af Kanalentreprenøren og ført til hans Værksted, hvor den blev aabnet og hvor den henstod i ca. 4 Aar. Senere flyttedes den til et Glarmesterværksted, og begge Steder blev Liget benyttet til Udstilling som en Raritet.

I 1829 har en endnu levende Mr. T. H. Ryland set Kisten aaben, og Baskervilles Lig liggende deri. Han skildrer ham som en sirlig lille Gentleman, omhyggelig klædt i en Slags gammeldags Hofdragt.

Derefter vidste man kun hvad Rygtet sagde, nemlig at Liget var smuglet ned i Kristus Kirkens Gravhvelvinger i Birmingham.

En anden ældre Mand, Mr. S. Timmins mindes for mange Aar siden at have hørt, at Kirkeopsynsmanden erklærede, at han ikke saa sig i Stand til at tage imod Liget i Kristus Kirkens Hvelvinger, men at han hver Morgen gik ud paa den og den Tid, og altid efterlod Nøglen til Kirkens Hvelvinger paa Bordet i sin Forstue.

For nogle Maaneder siden holdt TALBOT B. REED et Foredrag om Baskerville for Midland Institute, og dette gav Anledning til en endelig Undersøgelse efter den gamle Bogtrykker i den nævnte Kirkes Hvelvinger.

Undersøgelsen fandt Sted under behørig Kontrol den 12 April i Aar. Det viste sig, at Kirkens Bøger indeholdt Oplysninger om alle, der vare jordede i Kirkens Gravkammer med Undtagelse af et enkelt Kammer. Man bestemte derfor at aabne dette Aflukke, der heller ikke udvendig havde nogen Betegnelse om, hvis Lig det rummede, og da man kom ind til Kisten, viste det sig, at man havde søgt rigtig. Kisten, der var af Bly, havde i paalagte store Typer af Baskervilles eget Snit Ordene:

JOHN BASKERVILLE

Med halvtudvisket Kridt var neden under skrevet: »Removed 1829.«

Ved at aabne Kisten, fandt man, at Liget svarede til Mandens Højde, og at det kraftige Kranium med det svære, firkantede Underansigt passede til bekendte Portræter af Baskerville. Af den statelige Dragt var der kun sørgelige Rester tilbage. Da Undersøgelsen var til Ende, indsattes Kisten igen paa sin Plads og John Baskervilles jordiske Levninger kom forhaabentlig til endelig Hvile.

John Baskerville, der begyndte som Tjener hos en Præst, blev senere Kaligraf og Gravør og erhvervede sig Formue ved Handel, begyndte først i 1750 paa at være Bogtrykker. Han anvendte 6 Aar paa at forberede sit Trykkeri. Han engagerede de bedste Stempelskærere, anlagde selv Skriftstøberi, byggede selv sine Presser og eksperimenterede med Fremstillingen af en bedre Farve end den dengang almindelige, tilstræbende at naa til lignende skønne Resultater som Fortidens store Trykkere.

Hans første Arbejde var en *Virgil*, som udkom 1757. Aaret efter udgav han — som naturligtvis var sin egen Forlægger — *Miltons »Tabte Paradis«*. 1763 udkom hans Hovedværk, en Folioudgave af Bibelen, samt omtrent paa samme Tid to Udgaver af den almindelige engelske Bønnebog.

Med Bibelen antages hans Mesterskab at have kulmineret. Senere trykkede han en Række Klassiker-Udgaver i Kvart. En Del af de her nævnte Arbejder vare fremlagte i det store kgl. Biblioteks Udstilling paa Bogudstillingen 1891.

Han anvendte den største Omhyggelighed paa ethvert Stadium af Arbejdet. Papiret, han lod forfærdige, var af udmærket Stof og skøn Farve, og hans Maade at give sit Tryk det fuldendte Udseende, der karakteriserer det, siges at være følgende: Naar han trykkede, havde han et større Antal glatte, ophedede Kobberplader ved Haanden, og hvert færdigtrykt Ark blev lagt imellem to saadanne hede Plader. Fugtigheden uddreves saaledes hurtigt af Papiret, Farven tørrede, og Trykket fik det færdige og pragtfulde Udseende, som kun de bedste Haandpressetryk paa fortrinligt haandgjort Papir kan have.

Han var ikke heldig som Forlægger. Forretningen gik daarligt. Manden var forud for sin Tid og dens Smag, og hans noble Skriftkarakter fandt ikke Paaskønnelse i Samtiden.

Hans Enke solgte senere hans Skriftmateriel til BEAUMARCHAIS, der anvendte det til den fuldstændige Udgave af *Voltaire's* Værker, der fuldendtes 1790 og tryktes paa tysk Grund i Nærheden af Strasburg.

TALBOT BAINES REED, som ovenfor er nævnt, døde d. 28 Novbr., 42 Aar gammel. Han var Søn af Sir CHARLES REED, Chef for et af Englands bedste Skriftstøberier. Han er særlig kendt gennem nogle fremragende literære Arbejder om Typografi. Hans Hovedværk er: *A History of the old English Letter Foundries with Notes Historical and Bibliographical on the Rise and Progress of English Typography*. London 1887.

Den bekendte Düsseldorfer-Bogbinder PAUL ADAM — Forf. til flere læseværdige Bøger om sit Fag — har nylig polemiseret i *Buchgewerbeblatt* mod en anonym Forfatter i *The British Bookmaker*. Polemiken drejede sig om den tyske Bogbinderkunst, som havde faaet en meget unaadig Bedømmelse i det engelske Fagskrift, og til hvis Forsvarer Paul Adam følte sig kaldet paa sine Landsmænds Vegne. Han drager i sin Artikel *Die deutsche Buchbindern durch englische Brille gesehen* talrige Sammenligninger mellem tysk, engelsk og fransk Bogbinderteknik og gør det med den Sikkerhed, som hans mangeaarige Erfaring og betydelige historiske Indsigt giver ham. Da han ogsaa udenfor sit Fædreland er anerkendt som en dygtig Tekniker i Faget, har det Interesse at høre, hvad han har at sige om vigtige tekniske Spørgsmaal, og særlig turde hans Udtalelser om de Fordringer, man kan stille til Bind med »fast Ryg«, fortjene almindelig Opmærksomhed. Begrebet »fast Ryg« er forklaret af Hannover i hans Afhandling om at samle paa Bøger i Forening for Boghaandværks Aarskrift 1891, og tør derfor forudsættes ogsaa Ikke-Fagmænd blandt vore Læsere bekendt.

Hos vore Læsere, siger Paul Adam, har den Mythe faaet Borgerret, at et Bind straks skal kunne falde op med Lethed. Men naar Talen er om et lille Bind med fast Ryg omkring en Bog med kraftigt og spænstigt Papir, kan man umuligt forlange, det øjeblikkelig skal kunne »falde op« i Ordets videste Forstand. Shirtingsbind og andre Bind, som hænge løse i Ryggen, opfylde denne Fordring med Glans. Men dette er ikke Idealet. Idealet er, at et Bogbind skal være saa stærkt, at det kan overleve sin Ejer og hans Arvinger i flere Generationer, og Betingelserne herfor ere frem for alt: mange Heftesnore og fast Ryg. *Jo slettere og skodesløsere et Bind er forarbejdet, jo færre Heftesnore det har, siger den tyske Bogbinder, desto bedre falder det op*. Og han slutter: Dette bør d'Hrr. lægge sig paa Hjerte, som dømmer et Binds Kvalitet ud fra dette ene: om det falder let op eller ej.

Bogbinderfirmaet F. BECK & SØN i Stockholm har fejret Halvhundredaarsdagen for dets Oprettelse ved Udsendelsen af et lille Festskrift. Bogen indeholder en Del Oplysninger af Interesse om Bogbinderiets Udvikling i Stockholm i det sidste halve Aarhundrede, og bringer en Række Afbildninger af store Arbejder, der ere udgaaede fra Værkstedet. Lædermosaikeren er den fremherskende Form for Firmaets Virksomhed. Denne Teknik er indført her i Norden af Værkstedets nuværende Indehaver, VICTOR BECK.

I Republiken HAITIS Afdeling paa Chicagoudstillingen fandtes nogle Bind, der vare sendte fra en teknisk Skole. Et af disse blev tilkendt Medalje for Haandforyldning.

I *Palais de l'Industrie* i Paris afholdes i Aar en international Bogudstilling, omfattende alt, der angaar Bøgers Fremstilling. Udstillingen ordnes af Cercle de la Librairie og staaer under Protektion af Ministrene for Undervisning, Kunst og offentlige Arbejder. Formanden for Forening for Boghaandværk har modtaget Opfordring om at danne en Komite for en dansk Afdeling, og indledende Aftaler ere allerede truffene. Udstillingen agtes holdt aaben fra 1 Juli til November.

Til vor Forening er ligeledes indgaaet Anmodning fra *Grolierklubben* i New York om at sende en Repræsentation af danske dekorerede Boghandlerbind til en Udstilling af saadanne Bogbinderarbejder, som Klubben vil afholde. 20 Bind, alle udførte i de senere Aar, ere afsendte.

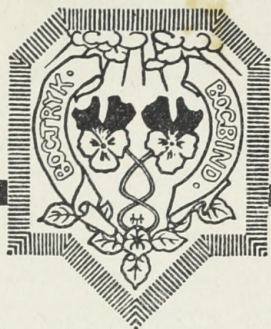
Endvidere har vi fra den bekendte amerikanske Illustrator JOSEPH PENNELL faaet Opfordring om at være ham behjælpelig med at faa skandinaviske Tegnere repræsenterede i et nyt Oplag af hans store Værk: *Pen Drawings*. Det er særlig Hans Tegner og Erik Werenskiold, som han har hørt lidt om. I første Udgave af Bogen fandtes ingen Tegninger af danske eller norske Kunstnere.

Den danske *Chicago-Katalog* er som nævnt bleven meget smigrende omtalt i amerikanske, engelske og tyske Fagskrifter. *The Inland Printer*, der udkommer i Chicago, bragte Gengivelser i halv Størrelse af nogle Vignettegninger fra Katalogen samt vor Forenings Mærke. Tidsskriftet siger: . . . Den kgl. danske Komites smukke Katalog er en af de interessanteste Bøger, Udstillingen har fremkaldt. I og for sig er den et Mønster for Bogarbejde. Den er trykt paa godt Papir fra de forenede danske Papirfabrikker hos Nielsen & Lydiche i København og Trykningen er udmærket udført. De dekorative Tegninger ere af Hans Tegner og fremhæves for Originalitet og kraftig Karakter . . . Forening for Boghaandværks Bind faa en hædrende Omtale, ligeledes Faksimilet efter Flatøbogen. Anmeldelsen slutter med at erklære vor Katalogs Udførelse karakteriseret ved gennemført Omhu og god Smag, lige fra det karakterfulde Omslag til Bogens sidste Side. Omtalen er unægtelig meget rosende, men har dog ligesom en Luftning af bedre Forstaaelse over sig end andre — endnu mere smigrende — Bedømmelser, Katalogen har faaet.

Den dygtige Xylograf ADOLF CLOSS er afgaaet ved Døden, 53 Aar gl. Han arbejdede i Stuttgart og havde i Halvfjerdserne en meget stor Virksomhed. Tonede Landskabstræsnit var hans særlige Omraade, men fra hans Værksted er udgaaet smukke Arbejder i alle Retninger. I hans Institut er udført en Del af Tegnens Illustrationer til Holberg.

FORENING · FOR · · BOGHAANDVÆRK ·

VIRKSOMHED 1892—93

DE regelmæssige Møder begyndte Søndag den 2. Oktober. Udstillingen omfattede et Udvalg af Literatur vedrørende Christofer Columbus. Fremlagt var endvidere nogle Prøver paa nyere dansk typografisk Farvetryk.

SØNDAG 4 DECEMBER. Udstilling af moderne Bogtrykarbejder. Ved Mødet gav Formanden Oplysninger om Fagskolesagens Stilling. Udvalget, der arbejdede i denne Sag, havde nu besluttet at skride til Skolens Oprettelse og fastsat et Regulativ for dens Ordning.

SØNDAG 8 JANUAR 1893. Udstillingen bestod af et Udvalg af nordiske Bøger, udgivne i 1892, samt Foreningens Samling af illustrerede Juleblade. Endvidere en Del moderne fransk Bogarbejde.

SØNDAG 5 FEBRUAR. Moderne Bogtrykarbejder, franske, engelske og tyske, vare fremlagte. Endvidere en Samling danske og franske Bogbinderarbejder. Løsningerne af Foreningens Præmieopgaver udstilledes.

SØNDAG 5 MARTS. Udstilling af 19 danske Bogbind i fuldt Skind og med Haandforgyldning. Bindene vare væsentligst udførte efter Tegninger af *Th. Bindesbøll* og *Hans Tegner* og bestemte for Chicago-Udstillingen. Bogbinderarbejdet udført af d'Hrr. *Flyge*, *Kyster*, *Imm. Petersen* og *A. M. Pedersen*.

SØNDAG 7 MAJ. Udstilling af en stor Række Blade i forskellig Fremstilling fra Værket *Collection Spitzer*, samt en Del moderne Trykarbejder. Foredrag af Professor *R. Mejborg* om Forfatterens Stilling til Bøgers Fremstilling med særligt Henblik paa illustrerede Værker.

Ved samme Møde afholdtes den aarlige Generalforsamling, der lededes af Trykkeribestyrer *P. Christensen*. Formanden, Xylograf *F. Hendriksen*, aflagde Beretning. Da de udgivne Aarsskrifter trods den billige Fremstillingsmaade

havde vist sig at være for dyre for Foreningens Kasse, havde man i Aar maattet indskrænke sig til at udsende en Aarsberetning. Man haabede dog i det kommende Aar at kunne genoptage Virksomheden med Udgivelsen af et Skrift.*)

Paa Foreningens Præmieopgaver var der kun indkommen tre Løsninger, en for hver Faggruppe. Sætter- og Trykker-Arbejderne vare ikke blevne indstillede til Præmie, hvorimod Løsningen af Bogbinderopgaven var tilkendt første Præmie. Løsningen var en Bog i fuldt Maroquin, tegnet og udført af Bogbinder *Anker Kyster*, og Arbejdet fortjente særligt at fremhæves. Da Interessen blandt Medlemmerne var saa ringe for Præmieopgaverne, agtede Bestyrelsen foreløbig at indstille Virksomheden i den Retning. — Fagskolen var aabnet under heldige Forhold og med glædelig Tilslutning, især fra Bogbindernes Side. Bestyrelsen havde overtaget Skolens Ledelse med Bistand af et raadgivende Repræsentantskab, valgt af de faglige Organisationer.

Kassereren, Boghandler *Gustav Philipsen*, aflagde Regnskab, der omfattede to Aar, da man i Fjor paa Grund af Aarsskriftets sene Fremkomst ikke havde kunnet afslutte Regnskabet. Kassereren fremhævede den uforholdsmæssig store Del af Indtægterne, Aarsskriftet slutte. Han henstillede til Overvejelse, at der indførtes en rimelig Ekstrabetaling for de Bøger, Foreningen udgav.

Det reviderede Regnskab fremlagdes og udviste:

INDTÆGT		UDGIFT	
	Kr. Øre		Kr. Øre
Beholdning fra forrige Regnskabsaar	211.28	Udstillingsudgifter	118.74
Kontingent fra Principaler og andre	1336.00	Restbetaling Aarsskrift 1890 .	169.00
Kontingent fra Fagarbejdere . .	843.75	Aarsskrift 1891	1398.23
Statens Bidrag 2 Aar	1000.00	Indkøb og Indbinding	661.00
Salg af Skrifter	264.93	Præmier	107.00
Renter	3.75	Opkrævning af Bidrag	105.16
		Forskellige Udgifter	77.25
		Kassebeholdning	1023.33
	Kr. 3659.71		Kr. 3659.71

Regnskabet godkendtes og den afgaaende Bestyrelse genvalgtes.

Formanden sluttede med at takke de mange Institutioner og Private, der stadig viste Foreningen Velvilje og opofrende Imødekommenhed.

*) Dette omdes herved til d'Hrr. Medlemmer, der have betalt 6 Aars Kontingent.

INDHOLD

	SIDE
H. O. LANGE: BIDRAG TIL LÜBECKS BOGTRYKKERHISTORIE	3
MED TO BILAG	
C. ELBERLING: BREV FRA EN BOGELSKER	25
— TO BOGBIND FRA HENRIK DEN ANDENS TID	33
H. O. LANGE: EN DANSK ASTROLOGISK TABEL	36
MED ET BILAG	
BOGARBEJDET PAA ARTS AND CRAFTS-UDSTILLINGEN I LONDON	38
AFDØDE DANSKE BOGHAANDVÆRKERE:	
I. CHRISTIAN HENNEBERG	44
MED ET BILAG	
II. JENS JØRGENSEN	50
DEN DANSKE BOGAFDELING PAA CHICAGAUDSTILLINGEN	52
MINDRE MEDDELELSER	57
FORENING FOR BOGHAANDVÆRK: AARSBERETNING 1893	61

DE I ARTIKLEN OM HENNEBERG INDSATTE TRÆSNIT
ERE VELVILLIGST OVERLADTE FORENINGEN AF D'HERRER G. E. C. GAD, TH. LIND OG N. C. ROM

REDAKTIONSUDVALG

E. GIGAS F. HENDRIKSEN G. PHILIPSEN

TRYKT FOR

FORENING FOR BOGHAANDVÆRK

PAPIRET FRA

DE FORENEDE PAPIRFABRIKKER

BILLEDERNE UDFØRTE I

F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONS-ATELIER

MDCCCXCIV

FAGSKOLEN FOR BOGHAANDVÆRK

I KJØBENHAVN

BERETNING OM FØRSTE SKOLEAAR

(1893)

Idet Bestyrelsen herved udsender Beretning om det første Aars Virksomhed, tillader man sig indtrængende at anmode de ærede Mestere i Boghaandværksfagene samt de Herrer Boghandlere og Bladudgivere om fortsat Støtte til Gennemførelse af det formentlig heldigt begyndte Arbejde. Det er, trods den store Imødekommenhed, som Skolen ved sin Oprettelse har fundet, vanskeligt at komme over Betalingen af de betydelige Anskaffelser, der vare fornødne, og vi staa endda overfor den Nødvendighed at maatte anskaffe yderligere Materiel til alle Skolens Afdelinger.

Vi anmode derfor alle i Sagen interesserede om at virke for, at ny Bidragydere tegne sig, og henvise til omstaaende Blanket, der i udfyldt Stand kan sendes til Skolens Lokale.

I Slutningen af nærværende Beretning findes en Fortegnelse over dette Aars Bidragydere. Foruden til disse skylder Skolen Tak til DET REIERSSENSKE FOND, til Firmaerne D. L. CLÉMENTS EFTF. (IMM. PETERSEN), J. G. A. EICKHOFF og F. OXELBERG, alle af Kjøbenhavn, samt Skriftstøberi-Firmaerne GENZSCH & HEYSE af Hamburg og SCHELTER & GIESECKE af Leipzig, der alle have vist Planen stor og beredvillig Imødekommenhed.

Paa Grund af den strenge Vinter, der forsinkede Ankomsten af en Del bestilt Materiel, blev Fagskolen for Boghaandværk først aabnet den 15 Marts 1893. Der indmeldtes 40 Elever. Den 1 Maj steg Antallet til 46, der vare fordelte paa de tre Fag paa følgende Maade:

Sættere	5	Svende og 13	Lærlinge
Trykkere	7	do.	- 5 do.
Bogbindere	1	Mester, 8	Svende og 7 Lærlinge.

I Skoleaarets Løb har Skolen i alt været besøgt af 58 Elever. I Sommermaanederne Juli og August fandt en Del Forsømmelser Sted. Forsømte en Lærling

fem Gange eller derover i Løbet af en Maaned, blev der sendt hans Principal Meddelelse derom. — Den 1 November sluttede Skolen sit Undervisningsaar med 35 Elever.

Skolens Lærere have været: for Sætterne Hr. EMIL SØRENSEN, for Trykkerne Hr. HALBERG indtil 1 Septbr., derefter Hr. DAHLQUIST; for Bogbinderne Hr. ANKER KYSTER og for Presseforyldningens Vedkommende Hr. D. L. CLÉMENT; i Dansk og Tysk Hr. H. C. ANDERSEN og i Tegning Skolens Inspektør Hr. Arkitekt V. BRUUN.

SÆTTERAFDELINGEN

Undervisningen for Sættere var i Skoleaarets første to Kvartaler indrettet paa den Maade, at Svendene havde fire, Lærlingene to Timer Praksis, medens to Aften-timer i hver Uge benyttedes til Forklaring af Typografiens Theori. Den ene Uge holdt Læreren trinvis fremadskridende Foredrag om de forskellige Satsarter, og den følgende Uge nedskrev Eleverne efter Diktat et summarisk Sammendrag af det forud forklarede. Denne Ordning lagdes dog til Side i Løbet af Sommeren, da den ikke viste sig formaalstjenlig; dels vare Forsømmelserne stærkest de Aftener, hvor Eleverne vidste, de havde Theori, dels formaaede ikke alle Elever at følge med, og dels kom der hver Maaned ny Elever til, hvilke sidste selvfølgelig manglede Forudsætningerne for at forstaa Foredragene. I Skoleaarets sidste Kvartal henlagdes den samlede Theori; samtidig med de praktiske Opgaver fik hver Elev enkeltvis en theoretisk Forklaring om den paagældende Satsart. Forandringen viste sig heldig, thi Forsømmelserne indskrænkedes betydeligt. En Ledetraad i Typografiens Teknik til Brug for Skolen er under Udarbejdelse og forventes fuldført i Løbet af det kommende Aar.

Ved Undervisningen i Praksis begyndte Eleverne med at udføre to Sider »skær Sats«. Disse to Sider benyttedes senere som Materiale for Sætning af levende og døde Kolumnetitler, Norm og Signaturer, forskellige Slags Rubriker, Nedryknings-sider med almindelige og ornamenterede Initialer samt med og uden Friser, Udgangssider med Slutningsstreger og culs-de-lampe, Marginaler og Linjetællere samt Noter under Teksten. Endvidere have Eleverne udført et Titellark efter skrevet Manuskript, indeholdende Smuds- og Hovedtitel, Forord, Indholdsfortegnelse, Afdelingstitel og 2—4 Sider Tekst; et Par af Opgaverne havde ogsaa Tilegnelse. Opgaverne vare forskellige for hver Elev; to af Opgaverne vare franske, tre tyske, én svensk og Resten danske. Eleverne have endvidere lært at beregne Ryggen og sætte et Bogomslag med Annoncer paa Bagsiden; de have udført ét Omslag uden Omramning og med Rygtitelen paa langs, og ét med Omramning og Rygtitel paa tværs. 4 Elever have arrangeret og udført en Dobbelt-sides-Tabel efter skrevet Manuskript. Tabellen skulde passes ind i et Bogarbejde, hvortil Kolumne-Format og Bundsteg vare opgivne. 2 Elever have hver udført en Lejlighedssang med Omramning om alle Sider og endelig har 1 Elev fuldført et Adgangskort i to Farver til et Festmaal og paa-begyndt Sætningen af et Festprogram paa fire Sider med Titel, Menu, Musik- og Danseprogram.

TRYKKERAFDELINGEN

Efter at Eleverne havde deltaget i Hurtigpressens og Haandpressernes Opstilling, tog Undervisningen sin Begyndelse med Støbningen af Valserne til Hurtig- og Haandpresserne, dernæst i Grundreglerne for Udskydning, Formatindretning og Formslutning. Efter at have trykt Skolens Skriftprøver tog man fat paa Undervisningen i Billedtilretning, som Skolen særlig vil lægge Vægt paa som Hovedfag. Eleverne have i alt udført cirka 40 Tilretninger, af hvilke 28 ere trykte i 15 Ekspl. i Hurtigpressen og 4 af Billederne i Haandpressen. Stokkene vare smaa, særlig passende for Be-

gyndere og første Aars Elever. I Haandpressen er tillige trykt en Titel i tre og et Adgangskort i to Farver.

Eleverne have trykt samtlige Sætteropgaver i nogle faa Eksemplarer.

BOGBINDERAFDELINGEN

Ved Undervisningen i *Haandforyldning* have Eleverne begyndt med Sorttryk paa Papir, indtil de have opnaaet en nogenlunde Magt over Føringen af Fileten, hvorefter de, paa ufarvet Faaleskind, have trykt Blindtryk for at lære den nødvendige Varme at kende, før de ere gaaede over til at trykke med Guld paa Skindrygge. Først Faaleskind, indtil dettes Behandling er lært, derefter Shirting, Gedeskind, Kalveskind o. s. v., og naar endelig de tekniske Vanskeligheder ere overvundne, og Haand og Øje have faaet lidt Øvelse, er der taget fat paa en fyldigere Dekoration med indrammede Felter, sammenstillede Stempler og vanskelige Titler. De fremmestligste Elever have begyndt at anvende Rulle og Stempler til Foryldning af Sider.

Jævnslidende med denne praktiske Øvelse er der i det første Kvartal holdt et ugentligt Foredrag over Haandforyldningens Theori, Værktøjets afvigende og hensigtsmæssigste Former, de forskellige Stoffers Behandlingsmaade og om Anbringelsen af Dekoration og Titel paa Rygge og enkle Helbind, alt oplyst ved Tegninger og Eksemplarer, som ere kopierede af Eleverne og derefter tildels udførte i Praksis.

Undervisning i *Presseforyldning* kom først i Gang i de sidste tre Maaneder og med et Hold paa 3 Elever. Vejledningen har i dette Tidsrum omfattet Sammensætning af mindre Titler og Rammer, disses Tilretning og Indstilling i Maskinen samt Trykning, dels som Blindtryk og dels i Guld. Fremgangsmaaden ved Undervisningen er den, at der af de i Undervisningen deltagende Elever samtidig sammensættes og tilrettes en Titel eller Ramme af hver, hvorefter der tages et Aftryk af hver enkelt Sammensætning af samtlige Elever.

TEGNEUNDERVISNINGEN

Bogbinderne have haft seks ugentlige Timer Tegning. Heraf benyttedes to Timer til geometrisk Tegning, medens Frihaandstegning har optaget de fire øvrige Timer. Saa godt som alle Eleverne vare rene Begyndere, der maatte gaa langsomt frem fra smaa lette Tegninger til store Konturer; dernæst benyttedes nogle sværere Renaissanceornamenter til Forbilleder. Endelig tegnede de videst komne Elever efter Skolens Gengivelser af smukke ældre og nyere Bind.

Sætterlærlingene have haft to ugentlige Tegn timer, der ere benyttede til Frihaandstegning. Fra lette Fortegninger ere Eleverne gaaede over til store Konturer, hvorimellem Bogstaver i forskellige Stilarter ere benyttede.

Trykkerne have haft to ugentlige Timer Tegneundervisning, der ere anvendte til Frihaandstegning. Efter Benyttelsen af Fortegninger fulgte Tegning efter fritstaaende Legemer, men saa langt naaede kun én Elev.

SPROGUNDERVISNINGEN

Mundtlig Dansk. Læsning af Manuskript er til Stadighed øvet, særlig med gotiske Bogstaver, som er den Skriftart, Eleverne i Reglen have mindst Kendskab til paa Forhaand. Orddannelse og Sætningsbygning er klargjort ved Analyse af det læste og ved mundtlig Meddelelse af de vigtigste grammatikalske Regler.

Afvigelser mellem de forskellige Retskrivningsmetoder ere paapegede. Betydningen af en Del Fremmed- og Kunstord er bleven forklaret og deres Oprindelser angivet. Enkelte af vore mest bekendte Forfatteres Værker ere forelæste af Læreren.

FAGSKOLEN FO

REGNS

<i>INDTÆGT</i>	Kroner	Øre
Bidrag én Gang for alle	2163	
Aarsbidrag	1743	
Sparekasserenter	14	21
Skolepenge	654	
Brugsgenstande solgte til Eleverne	53	92
Tilskud fra Det Reiersenske Fond	500	
	5128	13

Ovenstaaende Regnskab er af os undertegnede revideret og befundet

Kjøbenhavn,

O. C. OLSEN

STATU

<i>FORMUE</i>	Kroner	Øre
Inventarium:		
a. Kontorinventar, samt Inventar fælles for de 3 Klasser Kr. 1861,59		
b. Inventar til Sætterklassen	3291,28	
c. do. - Trykkerklassen	2078,32	
d. do. - Bogbinderklassen	1145,25	
	8376	44
Kassebeholdning. . .	114	96
	8491	40

FAGSKOLEN FOR BOGHAANDVÆRK

REGNSKAB FOR 1893

INDTÆGT		Kroner	Øre	UDGIFT		Kroner	Øre
Bidrag én Gang for alle	2163			A. Etableringsudgifter (Afdrag paa Inventar, Told, Fragt m. m.) . . .	2103	54	
Aarsbidrag	1743			B. Driftsudgifter.			
Sparekasserenter	14	21		a. Husleje. April 93—April 94	605		
Skolepenge	654			b. Lønninger: til Inspektøren Kr. 400,00			
Brugsgenstande solgte til Eleverne	53	92		do. - Lærerne - 1059,00	1459		
Tilskud fra Det Reiersenske Fond	500			c. Brændsel, Belysning m. m. Kr. 91,25			
				Rengjøring m. m. - 170,00	261	25	
				d. Undervisningsmateriel	244	93	
				e. Kontorrekvisiter, Porto m. m.	93	11	
				f. Andre Udgifter	246	34	
					5013	17	
				Kassebeholdning. . .	114	96	
					5128	13	
	5128	13					

Ovenstaaende Regnskab er af os undertegnede revideret og befundet rigtigt; dog henstiller vi, at lade Kassebogen fremtidig føres af én Person.

Kjøbenhavn, den 13 Januar 1894.

O. C. OLSEN

C. J. F. RASCH

STATUSOVERSIGT

FORMUE		Kroner	Øre	GÆLD		Kroner	Øre
Inventarium:				Skylder til forskellige Leverandører	6272	90	
a. Kontorinventar, samt Inventar fælles for de 3 Klasser Kr. 1861,59				Overført Formue.	2218	50	
b. Inventar til Sætterklassen 3291,28							
c. do. - Trykkerklassen 2078,32							
d. do. - Bogbinderklassen 1145,25							
	8376	44					
Kassebeholdning. . .	114	96					
	8491	40					
					8491	40	

Skriftlig Dansk. Der er skrevet 1 à 2 Stile om Ugen. Disse have været dels Diktatstile, først af lettere almindeligt Indhold, senere indeholdende Forningsbreve, Brudstykker af videnskabelige Skrifter o. s. v., dels frie Stile af forskelligt Indhold, f. Eks. »En Dag i Sætteriet«, »Om Boghaandværk«, »Et Referat« etc.; afvekslende er et fejlfuldt Manuskript forelagt Eleven til fejlfri Afskrivning. Samtidig med de skriftlige Øvelser i Dansk ere Eleverne vejledede i at erhverve sig en letløbende og sirlig Haandskrift, hvilket har bidraget meget til at skærpe deres i Forvejen kun svagt udviklede Sans for Orden med de skriftlige Arbejder.

Danskundervisningen er — særlig for Sætternes Vedkommende — fulgt med glædelig Interesse; som Følge deraf er Resultatet blevet et kendeligt Fremskridt for de flestes Vedkommende. Med Hensyn til den faglige Betydning af denne Undervisningsgren bør det Faktum paapeges, at de flinkeste Elever i Dansk tillige ere de dygtigste Sætterelever.

Undervisning i Tysk har været udelukkende mundtlig. De Elever, der have deltaget i samme, have fulgt den med Interesse. Den har bestaaet i 1) Oversættelse af Sætninger af det daglige Talesprog fra Dansk til Tysk i Forbindelse med Indøvelse af de vigtigste grammatikalske Regler — den Ahnske Methode; 2) Læsning af sammenhængende Stykker af tyske Forfattere, mest Prosa. Enkelte Elever — særlig saadanne, der besad lidt Forkundskaber — ere naaede til at oversætte ret flydende.

Skolen har i Aarets Løb havt Besøg af Delegerede fra de faglige Foreninger, Bestyrelsesmedlemmer af DET TEKNISKE SELSKABS SKOLE, DET REIERSSENSKE FOND, Tegneinspektør C. F. ANDERSEN, Embedsmænd fra DET STORE KGL. BIBLIOTHEK samt enkelte udenbys boende Mænd, der interesserede sig for Skolen.

Søndag den 13 Januar 1894 afholdtes det i Skolens Vedtægter fastsatte Repræsentantmøde. Tilstede vare, foruden Bestyrelsen, Repræsentanter for BOGBINDERLAVET, FORENINGEN AF DANSKE BOGTRYKKERE, DEN TYPOGRAFISKE FORENING, DEN TYPOGRAFISKE TRYKKERFORENING, NY TYPOGRAFISK FORENING, BOGBINDERSVENDEFØRENINGEN AF 1873 samt for Hovedbestyrelsen af DANSK TYPOGRAFISK FORENING. Efter at det reviderede Regnskab var forelagt og godkendt, gav Formanden nærmere Meddelelser om de Skridt, der vare foretagne for at hjælpe paa Skolens Budget. Derefter førtes nogle Forhandlinger om Enkeltheder i Skolens Arbejde. En eventuel Omlægning af Tidspunktet for Repræsentantmødet besluttedes opsat til næste Aar. De mødte Repræsentanter udtalte sig meget anerkendende om første Aars Arbejde. En Henstilling om i Aarets Løb at udsende Prøver af Skolens Arbejder til Lokalforeningerne i Provinserne lovede Bestyrelsen at efterkomme. Formanden anmodede sluttelig d'Hrr. Repræsentanter om af og til at besøge Skolen, og sluttede derefter Mødet.

BIDRAG ÉN GANG FOR ALLE

Backhausen, Bogtr., Viborg . . .	5 Kr.	Holm, N. P., Bogh., Ringkjøbing	8 Kr.
Berling, Kammerherreinde, Kjøbenhavn	1000 -	Lynge, H. H. J., Boghandler, Kbhvn.	50 -
Brandt, Boghdl., Svendborg . . .	20 -	Mohr, J., Redaktør, Præstø . .	30 -
Ferslew, C., Etatsraad, Kbhvn. .	1000 -	Petersen, Imm., Bogb., Kbhvn. .	50 -

AARLIGE BIDRAG

Aalborg Amtstidende.	3 Kr.	Fredericia Dagblad	3 Kr.
Aalborg Stiftstidende.	25 -	Gad, G. E. C., Boghdl., Kbhvn.	25 -
Aarhus Amtstidende	10 -	Grøn, G. E., Boghdl., Kbhvn. .	20 -
Angelo, Red., Viborg Stiftstid.	5 -	Haagensen, M., Boghdl., Kbhvn.	10 -
Anderschou, J. H., Bogbinder, Randers	2 -	Haastrup, C. F., Bogb., Kbhvn.	5 -
Andersen, A., Vejle A. Folkebl.	5 -	Hagen & Sivertsen, Odense . .	10 -
Arnstrup, C., Bogbdr., Nakskov	2 -	Hansen, C., Frederiksborg Amtstidende, Hillerød	10 -
Backhausen, A., Bogtr., Horsens	4 -	Hansen, E., Bogbinder, Horsens	3 -
Bang, A., Boghandler, Kbhvn. .	10 -	Hansen, J., Bogtrykker, Randers	2 -
Bang, Daniel, Boghdl., Aarhus.	4 -	Hansen, H. J., Holbæk Posten .	5 -
Bang, O., Næstv. Avis, Næstved	10 -	Hansen, L. V., Sjællandsposten, Ringsted	5 -
Bergmann, E., Boghdl., Kbhvn.	10 -	Hansen, P. H., Bogtr., Aalborg	3 -
Bernsteen, S., Bogtr., Kbhvn. .	10 -	Harreschou, S., Frøken, Korsør	10 -
Berthelsen, J. C., Bogb., Fredericia.	3 -	Hegel, J., Boghandler, Kbhvn.	25 -
Beuchel, B., Bogbinder, Kbhvn.	25 -	Heise, V., Boghdl., Hjørring . .	2 -
Bielefeldt, C. H., Bogh., Kbhvn.	10 -	Hendriksen, F., Xylogr., Kbhvn.	25 -
Blicher, P., Boghdlr., Kolding .	2 -	Henningsen, A. W., Bogtr., Kbhvn.	4 -
Bojesen, E., Boghdl., Kbhvn. .	25 -	Hertz, W., Vejle Amts Avis . .	5 -
Bornholms Av. og Amtst., Rønne	5 -	Holm, A., Boghdl., Ringkjøbing.	2 -
Brockdorff, G., Nyborg Avis . .	2 -	Holst, C. P., Bogbdr., Kbhvn.	5 -
Bønnelycke, K., Bogtr., Silkeb.	5 -	Høeg, Langelandstidende, Rudkjøbing	2 -
Carlsen, V., Bogtr., Kbhvn. . .	5 -	Høst, Chr., Hofboghdlr., Kbhvn.	25 -
Carlsen, Vilh., Red., Hjørring .	5 -	Jacobsens, H., Efterfølger, Bogbinder, Kbhvn.	5 -
Christensen, J., Fredericia Avis	5 -	Jensen, A., Korsør Avis	2 -
Donatzky, H. H., Helsingørs Dagblad	5 -	Jensen, F., Roskilde Dagblad . .	5 -
Dreyer, F., Kancelliraad, kgl. Hofbogtrykker, Kbhvn. . . .	50 -	Jørgensen, A., Horsens Folkebl.	5 -
Dreyer, J. C., Etatsr., Odense .	50 -	Jørgensen, O. H., Redaktør, Skanderborg Amts Avis . . .	4 -
Ehlert, Otto, Bogb., Kbhvn. . .	5 -	Jørgensen, Konrad, Redaktør, Kolding	10 -
Elmenhoff, S., Randers Amts Av.	10 -	Kjelst, Redaktør, Vestjyllands Dagblad, Varde	2 -
Eriksen, P. L., Middelf. Dagbl.	5 -	Knudtzon, F. G., Bogtrykker, Kbhvn.	25 -
Eriksen, V., Bogbinder, Kbhvn.	4 -	Krarup, F. E., Assens Avis . . .	5 -
Flyge, J. L., Bogbinder, Kbhvn.	5 -	Køhn, C., Bogbinder, Kbhvn. .	4 -
Fog, H., Morsø Folkeblad, Nykjøbing p. M.	4 -		
Fogh, H., Horsens Avis	10 -		
Forening, Dansk typografisk . .	100 -		
Forening, Ny typografisk	100 -		

Landau, C., Bogbinder, Kbhvn.	5 Kr.	Rasmussen, A., Ringkjøbing Av.	5 Kr.
Larsen, V., Skelskør Avis	2 -	Rasmussen, J., Boghdlr., Køge.	2 -
Lehmann & Stage, Boghandlere, Kbhvn.	10 -	Reitzel, C. A., Boghdlr., Kbhvn.	20 -
Lemos, V. de, Bogtr., Skander- borg	3 -	Ribe Amtstidende, Varde	5 -
Lind, T., Boghandler, Kbhvn. .	25 -	Rosenberg, A., Bogtr., Kbhvn..	4 -
Loeb, Alb., Bogbinder, Kbhvn.	4 -	Rosendahl, J., Bogb., Kolding .	2 -
Lohse, H., Boghandler, Varde .	2 -	Roskilde Avis	5 -
Lolland-Falsters Stiftstid., Ny- kjøbing p. F.	10 -	Rye, C. J., Randers Dagblad . .	5 -
Louw, T. J., Bogtr., Slagelse . .	5 -	Schleimann, C., Bogbinder, Rud- kjøbing	2 -
Madsen, C., Kapt., Middelfart .	5 -	Schou, Andr., Boghdl., Kbhvn.	10 -
Madsen, L., Bogtr., Kbhvn. . . .	5 -	Schou, H., Bogtrykker, Kbhvn.	25 -
Marten, Ringsted Folketidende	5 -	Schubothé, Boghandel, Kbhvn.	25 -
Milo, C., Boghandler og Bog- trykker, Odense	25 -	Schultz, Bogtrykker, Kbhvn. . .	100 -
Møller, B., Kolding Avis	5 -	Schultz, Boghandler, Aalborg . .	4 -
Møller, S. L., Bogtr., Kbhvn. .	20 -	Sikora, Bogbinder, Slagelse . . .	2 -
Mørup, C., Bogbinder, Nykjø- bing p. F.	3 -	Simonsen, Ludv., Overretssag- fører, Kbhvn.	10 -
Nielsen, A., Morsø Avis, Nykjø- bing p. M.	2 -	Sjød & Weiss, Kolding	5 -
Nielsen, C., Jyllandsp., Aarhus	10 -	Slagelseposten, Slagelse	5 -
Nielsen, C., Bogtr., Randers . .	3 -	Sorø Amtstidende, Slagelse . . .	10 -
Nielsen, Th., Herning Folkebl.	5 -	Stegemann, J., Ribe Stiftstid. . .	10 -
Nielsen, Th., Bogtr., Kbhvn. . .	4 -	Svarre, V., Østsjæll. Folkeblad, Køge.	5 -
Nielsen & Lydiche, Bogtryk- kere, Kbhvn.	25 -	»Sydsjælland«, Næstved	2 -
Nørregaard, P. P., Bogbinder, Helsingør.	2 -	Sørensen, H., Red., Silkeb. Av.	5 -
Olsen, C., Bogbinder, Nakskov	4 -	Sørensen, T., Helsingørs Avis .	5 -
Olsen, J., Bogbinder, Kbhvn. .	5 -	Therkelsen, Bogbinder, Randers	5 -
Olsen, O. C., & Co., Bogtryk- kere, Kbhvn.	30 -	Thiele, Bogtrykker, Kbhvn. . .	100 -
Olsen, P. O., Bogb., Kbhvn. . .	5 -	Thomsen, Funch, F., Bogtr., Aar- hus	10 -
Opffer, F., Køge Avis	5 -	Tommerup, L. M., Møens Avis, Stege.	5 -
Petersen, E. P., Bogtr., Kbhvn.	10 -	Tortzen, C. G., Kallundborg Av.	5 -
Petersen, Imm., Bogb., Kbhvn.	25 -	Truelsen, M., Bogtr., Kbhvn. .	10 -
Petersen, N. T., Red., Nakskov	15 -	Thisted Amts Trykkeri	5 -
Petersen, Vict., Bogtr., Kbhvn.	25 -	Thrué, Th., Bogtrykker, Aarhus	5 -
Philipsen, G., Boghdl., Kbhvn.	50 -	Typografisk Trykkerforening. .	50 -
Pio V., Boghandel, Kbhvn. . .	10 -	Vogelius, M., Redaktør, Frede- rikshavn	5 -
Politiken, Udgiverne af, Kbhvn.	25 -	Willerup, Vordingborg Avis . .	2 -
Quist, J. D. & Co., Bogtr., Kbhvn.	10 -	Willerslev, A., Boghandler, Køge	2 -
Rasch, C. J., Bogb., Kbhvn. . .	25 -	Wissing, Bogbinder, Kbhvn. . .	4 -
		Wroblewski, Otto, Boghandler, Kbhvn.	10
		Wulff, W. L., Bogh., Kbhvn. . .	10